

kultur og medier

Unge japanere satser på hardingfele

Først unge japanere studerer hardingfelespill i Tokyo. De beste har fått sjansen til å perfeksjonere seg gjennom å møtte de beste utøverne i Hardanger og Voss.

Olaug Gørseth
olaug.gorseth@bt.no

Sayuri Yano og Kristina Shizuka Yamase stemmer opp og spiller en slått sammen med sensei (lærer) Knut Hamre. De to ungene jentene bruker to uker på å besøke alle kommunene i Hardanger, alle kulturskolerne blir også besøkt, og det holdes flere konserter. Men det er ikke alt som har muligheten til å læres av slætter av utøvere i området. Det forteller Kristina som har nært far og deler av oppveksten sin i Drammen.

Pioneren Rio

De to unge hardingfeleutøverne er raske til å nevne Rio Yamase. Det er nemlig hun som før arven for at det nå vokser frem et hardingfellespill i Japan. Rio Yamase. Hvor hun selv skrår utøver og driver undervisning på det norske nasjonalmusinstituttet. Yamase er også leder i Japan-Hardanger club som jobber for å fremme utviklingen av kultur og musikk mellom Hardanger og Japan.

Sayuri forteller at hun ble helt fascinert da hun hørte Rio spille på japansk radio. Og hun visste der og da at dette ville hun lære. Kristina er Rios niese og elev hjemme i Tokyo. Rio Yamase var en av de deler som klassisk fiolin var delen av, da hun la opp fra Lien spille hardingfelles for rundt ti år siden. Det endte med en jakt på instrument og noen som kunne undervise henne i den melanekolske og eksotiske musikken. Senter leerte hun slætter fra Voss av Halford Kvåle.

Nå bringer Yamase denne arven videre til sine unge elever. Og de to fremstår av dem er alltså Kristina og Sayuri.

Lære sløtter

Vi startet oppholdet i Ullensvang, der vi har lært slætter av Kjell Biritsøy. Dette er det aller fineste med oppholdet vårt i Hardanger og på Voss, at vi får lære direkte av de musikkerne som bor her. Vi kan aldri møte norske spellemenn i Japan. Det er bare Rio som kan lære videre der. Ellers er det fantastisk å få tilknytning til andre som ikke er fra landet. Vi er veldig takknemlige overfor alle som har gjort dette mulig, sier Kristina, og lister opp samarbeidspartnerne bak oppholdet.

– Hvordan kom dere borti hardingfelen?

Sayuri var allerede undannset som klassisk fiolinist da hun oppdaget de karakteristiske tonene, det er forresten rundt halvparten av de førti utøverne i Tokyo.«

fakta

Rio Yamase

- Utøvnet fiolinist ved musikkonservatoriet Toho Gakuen i Tokyo.
- I 1992 var hun solist ved Kamisima-konserten og Stokholms filharmoni.
- I 1998 startet hun i «Okinawa 2000» i år 2000. Hun gikk ut flere sider.
- I 2003 debuterte hun på hovedscenen ved den internasjonale fiolinutstillingen i Japan.
- Har også komponert, både for egne plateoppdrag og filmer
- Rio Yamase er inspirert av nord-europeisk folke- og pop-musikk. Hardingfelen er sentral element i hennes konserter og komposisjoner.

– Jeg hørte Rio spille hardingfelen på radioen. Jeg syntes lyden var så myk og fin, og likte den veldig godt. Da sendte jeg en e-post til Rio, og ba om at hun kunne komme til Norge for å få med meg til min neste instrument. Og det skulle vise seg at det var veldig vanskelig å lære, den største utfordringen er å være myk nok i bevegelsene, hvis ikke blir ikke lyden bra, sier Sayuri.

Kristina har alltså norsk far, og bodde i Drammen i flere år. Men da hun var 12 flyttet familien til Tokyo igjen. Rio Yamase er hennes tante, og det er fra henne Kristina har fått hardingfelen. – Ja, jeg har hatt framgang, forteller Kristina. Jeg hørte også litt av Halford Kvåle da jeg bodde i Norge og var en liten jente. Men det i Japan jeg har lært meg å spille skikkelig, jeg har hørt på 5000 sekks.

De to unge japanerne fremhever Edvard Grieg som en viktig link mellom japansk publikum og norsk folkekunstikk. – Det var helt fantastisk å se huset i Ullensvang der Grieg komponerte musikken sin og ikke minst Hardangergjorden

ØST MØTER VEST: Knut Hamre er en av utøverne som underviser de to jentene.

som inspirerte ham. I Japan er det mange som kommer til Griegs hus, sier Kristina. – Men få vet at han er norsk og enda færre vet at han ble inspirert av hardingfelenes musikk. Samtidig ser vi japane spiller Grieg som en forløper for Claude Debussy og Maurice Ravel, som en forutsetning for det de to gjorde. Alt det som skjer med oss nå, har vært med Edward Grieg til gjøre. Derfor var det direkte magisk å være på de steder han skapte musikken sin.

Feletempel

Festet rom på Ole Bull-skadene

giat finnes en skatt av gamle hardingfele. Grunnlaget er de mange felene som Sigbjørn Bernhoff Osa spilte på. I tillegg er flere instrumenter privat eie også døperen der. Fleire av disse lånt ut for å bevare best mulig gjennom bruk. Sayuri og Kristina lytter intenst når rektor Gunnar Stubseid viser og forteller.

Bland skattene i samlingene til Botnen-felen, en bygget av Isak Bull i 1600-tallet og mellom 1600- og 1700-tallet og som senere har blitt bygget noe senere. Dette er fele som blant annet er brukt under innspilling-

gen av «Rosa i bottnen», der Knut Hamre og Benedicte Mauseth spilte på de eldste hardingfelenene som er bevart her i landet.

Under besøket deres på Ole Bull-akademiet har også Stubseid sørget for å gi råd om behandling av felene, i akademets felemakerverksted. De to unge japanerne noterer, tar bilder og suger til seg inntrykk fra dette hardingfeletempelet.

Blant skattene i samlingene til Botnen-felen, en bygget av Isak Bull i 1600-tallet og mellom 1600- og 1700-tallet og som senere har blitt bygget noe senere. Dette er fele som blant annet er brukt under innspilling-

bt.no/bergenpus: Les mer om kulturnyheter, film, musikk, litteratur, spill, tv, scene og utstilling

UTSTYRT SVIKET: Hilde Marie Kjersnes koncert på Hulen ville blitt enda bedre hvis all det tråle mangelende fungerer mer, sier vår anmelder.

FOTO: ANTON HOGGA

Stor stemme – teknisk krøll

koncert jazzpop

Hilde Marie Kjersnes
Hulen

12 3 4 5 6

Fikk ikke helt vist potensialet denne kvelden

Den 30 år gamle Aleksandrinden Hilde Marie Kjersnes er mest kjent som jazzmusiker. Nygå ga som kanskje mest må kalleles en populært. Men bare 30-40 tilhørere i Hulen fredag kveld viste likevel om at hun er et flott talent og en god konserthold.

Denne kvelden var hun mutters alleine på scenen – kun med et tangenterbrett og litt elektronikk. Skal konserter av dette slaget fungere, kreves det at tekniske virker perfekt. Nå det ikke ikke alltid gjør, og dessverre har ikke denne kvelden. Nå ble det ikke et sterkt konserthold, men det var ikke et dårlig konserthold enten. For kjenner du Edsøe utstilling og en kakele, nervecsjarm på scenen. Nå skal det til hennes unnskjelling også nevnes at hennes øget tangenterbrett var blitt skadet på flyet til Bergen. Hun måtte derfor spille på lånt keyboard og gikk dermed gikk over til delvis håndhåndprogrammet mens hun sang.

Jeg har sett mange artister forsøke seg med looper og live-sampling på scenen. Ofte etter endet med knall og fall. Unntaket i så måte er Jarle Bernhoff som etter hvert beherjer dette utbykket til finger-spissene. Denne kvelveldens oppvarmingsartist, Hanne Kolstø, er blant dem som har eksperimentert med teknologi. Men ikke deler av oppredningen sin delgått på grunn av elektronikk som ikke fungerte. Likevel reddet hun seg i land, takket være sjarm og bra läte.

Hilde Marie Kjersnes har solid utdannelse fra jazzlinjen i Trondheim, og gjennom års erfaring med teknologi har hun fått et godt grep på hvordan teknologien kan hjelpe henne. Som selskapstvert beveger hun seg mer i en klassisk singer-songwritertradisjon. Musikkalsk blir hun som blanding av Kate Bush, Joni Mitchell og ikke mindst Tor Amos. Hun spiller også strengeinstrumenter, autoharpe, som hun dannet opp i 2008, og samtidig er de samlede pianoakkordene ganske på loipen bakgrunnen.

Det er også blåskrav og sangher han har sin styrke. Det baladekakkelige materialet var både sterkt og intens, og det var det det ble utsett for på. Men neste gang blir hun kanskje ha med seg et par ekstra musikere. Eller utstyr som fungerer.

KLEONIDIUM: Denne Botnen-fela fra 1600-tallet var et av klenodiene Gunnar Stubseid kunne vise frem til de interesserte feleentusiastene fra Tokyo.

EINAR ENGELSTED